

**Een archeologisch booronderzoek voor
het plangebied Hoogeweg naast nr. 2 te
Baflo, gemeente Winsum (Gr.)**

A. Ufkes

AcheoSupport-Rapport 2016-5

Groningen
2016
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch booronderzoek voor het plangebied Hoogeweg naast
nr. 2 te Baflo, gemeente Winsum (Gr.)

ArcheoSupport-Rapport 2016-5
ArcheoSupport-Projectcode 2016/084

Tekst

A. Ufkes

Afbeeldingen

S.J. Tuinstra & A. Ufkes

Redactie

A. Ufkes

Beheer en plaats van documentatie

ArcheoSupport bv

definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door

ArcheoSupport bv

Postbus 41091

9701 CB Groningen

www.archeosupport.nl

ISSN 1574-6887

Groningen, 2016

Een recente lijst van de ArcheoSupport-Rapporten is te vinden op www.archeosupport.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding tot het onderzoek	4
1.2	Kwaliteitsborging	4
1.3	Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie	4
1.4	Doel van het onderzoek	6
1.5	Werkwijze Inventariserend veldonderzoek	6
2	Samenvatting resultaten bureauonderzoek	7
3	Resultaten verkennend inventariserend veldonderzoek	8
4	Conclusies en aanbevelingen	11

Projectgegevens

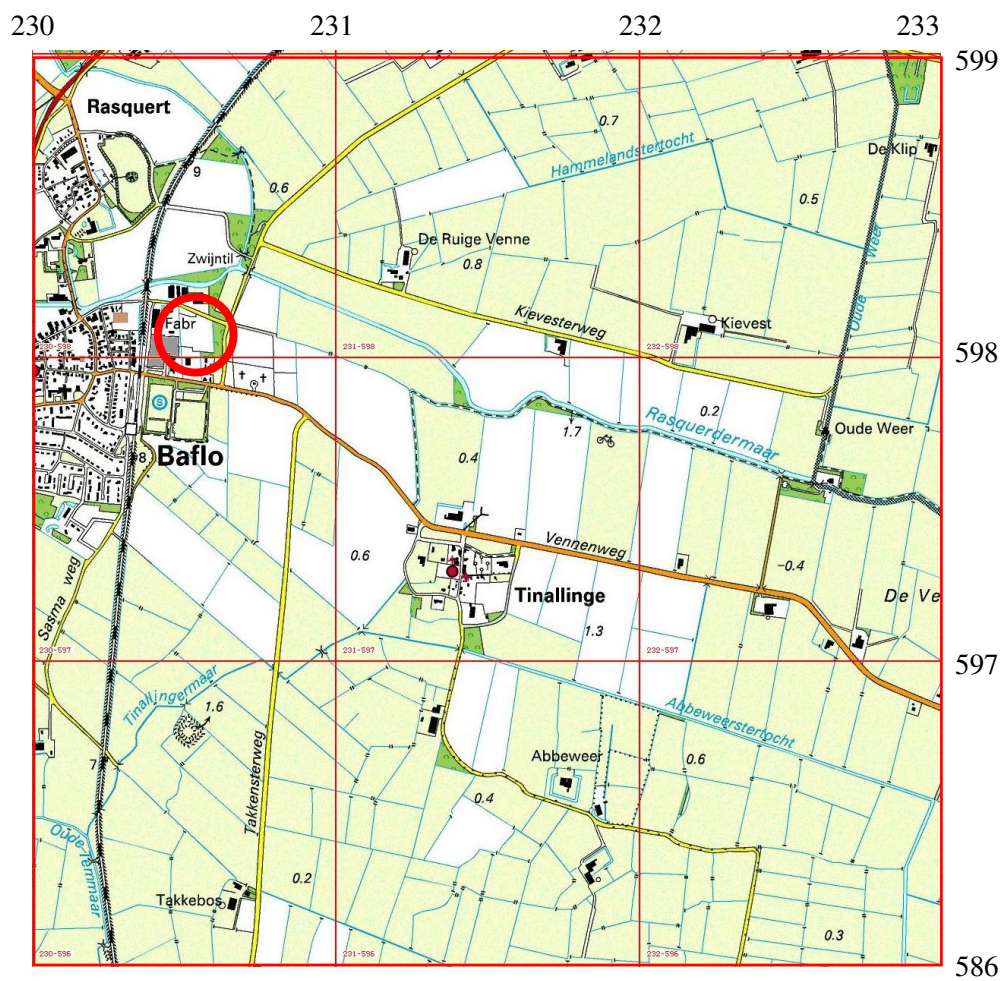
Projectnaam	Baflo, Hoogeweg, naast nr. 2
Projectcode	2016/084
Type onderzoek	Verkenkend booronderzoek
OM-nummer	4026001100
Status	Definitief
Projectleider	mevr. drs. A. Ufkes
Contact	06-29060092, aufkes@archeosupport.nl
Opdrachtgever	Bosma timmer- metselwerken
Contact	dhr. J. Bosma, Hammelandsterweg 3, Rasquert 06-17075904, info@bosma-bouw.nl
Bevoegde overheid	Gemeente Winsum, dhr. H. Emons
Contact	h.emons@winsum.nl
Toetsing	Gemeente Winsum, dhr. H. Emons
Contact	h.emons@winsum.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Hogeweg, naast nr. 2
Plaats	Baflo
Gemeente	Winsum
Provincie	Groningen
Kaartblad	07B
Coördinaten onderzoeksgebied	230.495,5/598.135,0 230.515,0/589.135,0 230.517,5/589.082,5 230.495,0/589.082,5
Landoppervlak	ca. 1 ha

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Zeeklei
Geomorfologie	Kwelder- of oeverwalachtige vlakte
Bodem	Kwelderafzettingen
Huidig landgebruik	Akkerbouwgrond, braakliggend
Archeologische waarden	Er zijn archeologische waarden in de omgeving van de onderzoekslocatie
Historische waarden	Niet van toepassing
Archeologische verwachting	Bewoningssporen uit de IJzertijd, Romeinse Tijd en Middeleeuwen
Aanbeveling	Geadviseerd is om geen vervolgonderzoek uit te voeren.

Abbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie (rood omcirkeld) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Bosma timmer- metselwerken, Rasquert, heeft ArcheoSupport uit Groningen een verkennend booronderzoek uitgevoerd op de locatie Hoogeweg, naast nr. 2 te Baflo, gemeente Winsum (Gr.). De aanleiding voor dit onderzoek is het feit dat op het plangebied een kapschuur zal worden gerealiseerd. Bij de bouw van deze kapschuur kunnen de eventueel in de bodem aanwezige archeologische waarden worden aangetast. De bodemverstoring zal vooral plaatsvinden ter hoogte van de fundering van de kapschuur. Voor het overige wordt het terrein verhard met stelconplaten. Dit brengt slechts een zeer geringe bodemverstoring met zich mee.

Voorafgaand aan het verkennend booronderzoek is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd door Libau, Groningen (De Jong 2010). Dit bureauonderzoek is uitgevoerd in 2010 en de resultaten hiervan worden in paragraaf 2 kort samengevat. Een van de aanbevelingen van het bureauonderzoek luidde om een vijftal verkennende boringen te plaatsen op het plangebied, om inzicht te verkrijgen in de bodemopbouw en de mate van intactheid van het potentiële bodemarchief.

Het verkennend booronderzoek heeft plaatsgevonden in december 2016. Dit onderzoek is uitgevoerd door drs. S.J. Tuinstra en mevr. drs. A. Ufkes, beide senior KNA archeoloog van ArcheoSupport.

1.2 Kwaliteitsborging

ArcheoSupport beschikt over een eigen opgravingsvergunning, afgegeven namens het Ministerie van OC&W door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Vanwege de invoering van de nieuwe Erfgoedwet gaat vanaf uiterlijk 1 juli 2017 ArcheoSupport haar archeologisch onderzoek uitvoeren op basis van certificering volgens de BRL SIKB 4000. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld zijn in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.0) die onderdeel uitmaakt van de BRL SIKB 4000.¹

1.3 Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie

De onderzoekslocatie ligt naast Hoogeweg nr. 2 te Baflo. De ligging van het plangebied is weergegeven in afbeelding 1. Op het moment van het veldwerk was het huidige grondgebruik een braakliggend perceel akkerbouwgrond (afb. 2).

Op het Actuele Hoogtebestand van Nederland (AHN) is te zien dat het plangebied zich op een relatief hooggelegen oostwest-georiënteerde kwelderrug bevindt – de onderzoekslocatie bevindt zich onmiddellijk noordoostelijk van het witte L-vormige gebouw op afbeelding 3. Het plangebied bevindt zich op ca. 1,0 m +NAP.

¹De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

Afbeelding 2. Overzicht van de onderzoekslocatie, foto richting noord. Foto: A. Ufkes.

Afbeelding 3. Detail van de AHN, de onderzoekslocatie bevindt zich binnen de cirkel. Bron: De Jong 2010, fig. 2.

1.4 Doel van het onderzoek

Bureauonderzoek

Doel van het bureauonderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verkregen informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld. Hierin wordt beschreven of er archeologische resten aanwezig (kunnen) zijn in het plangebied, wat de potentiële aard en omvang hiervan is en of de voorgenomen werkzaamheden in het plangebied een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden. Zoals gezegd is het bureauonderzoek uitgevoerd door Libau (De Jong 2010).

Inventariserend veldonderzoek

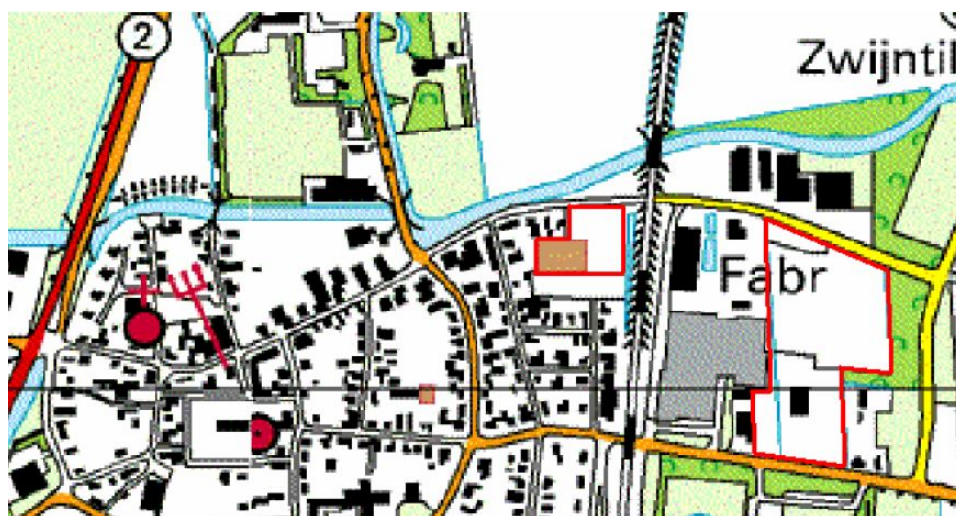
Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureauonderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.5 Werkwijze Inventariserend veldonderzoek

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek, waarbij het onderzoek zich primair heeft gericht op het onderzoeken van de mate van intactheid van het bodemarchief en het aantonen van eventuele archeologische indicatoren.

De geplande bouw brengt een bodemverstoring teweeg ter hoogte van de funderingen van de kapschuur met een diepte van ca. 0,8 m. Daarnaast wordt er verharding aangebracht in de vorm van stelconplaten. Er is geboord tot ruim onder de verstoringsdiepte. Er is gebruik gemaakt van een guts met een diameter van 3 cm. Het opgeboorde materiaal is in het veld doorbrokkeld en doorzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

Voorafgaand aan het veldwerk is een boorpuntenkaart vervaardigd waarbij de positie van de boringen verspreid over het plangebied zijn geplaatst om zo tot een goed inzicht van de bodemopbouw te komen. De positie van de boringen is ingemeten met behulp van meetlinten. De bodemopbouw is beschreven volgens de Archeologische Boorbeschrijvingsmethode ASB (Bosch 2005).

Afbeelding 4. De locaties die in het bureauonderzoek zijn geselecteerd voor vervolgonderzoek, rood omkaderd. Bron: De Jong 2010, fig. 4.

2 Samenvatting resultaten bureauonderzoek

Het door Libau onderzochte onderzoeksgebied betreft een veel groter areaal dan het plangebied voor de te realiseren kapschuur. Het door Libau onderzochte areaal maakt geen deel uit van een AMK-terrein, ook zijn er geen archeologische waarnemingen geregistreerd in de landelijke archeologische database Archis. Wel bevinden zich in de omgeving van het plangebied de wierden Baflo, Rasquert en Tinallinge alsmede een aantal borgterreinen. De archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Winsum geeft aan dat in het grootste deel een hoge archeologische verwachting geldt.

De Kadastrale Minuut van ca. 1830 laat zien dat de locatie van de te realiseren kapschuur onbebouwd is en in gebruik als bouwland en weiland. Gezien het feit dat het plangebied op een oeverwal nabij de wierde Baflo ligt, bestaat er een kans op het aantreffen van archeologische resten uit de IJzertijd, Romeinse Tijd en Middeleeuwen.

Er is geadviseerd om, bij ingrepen groter dan 200 m², vervolgonderzoek te laten uitvoeren. Dit veldonderzoek dient te bestaan uit minimaal vijf (5) boringen per hectare, regelmatig verdeeld over het onderzoeksgebied. Er dient hierbij gebruik te worden gemaakt van een guts van 3 cm doorsnede. De locatie van de geplande kapschuur bevindt zich binnen het oostelijke, rood omkaderde perceel (ter hoogte van 'br'), waarvoor vervolgonderzoek is aanbevolen.

3 Resultaten verkennend inventariserend veldonderzoek

Tijdens het inventariserend booronderzoek zijn binnen het plangebied vijf (5) guts-boringen geplaatst. Boring 1 bevindt zich in de zuidwesthoek van het terrein, boring 2 in de zuidoosthoek, boring 3 in het midden, boring 4 in de noordwesthoek en boring 5 is geplaatst aan de noordoostkant van het onderzoeksterrein.

Op afbeelding 5 zijn de boorpunten aangegeven in rood en geplot op de situatieschets afkomstig van Duocasa Bouwkunde & Architecten Drachten, en op afbeelding 6 zijn de boorpunten weergegeven op een luchtopname van Google-earth. De boorstaten zijn weergegeven in afbeelding 8 op pag. 14.

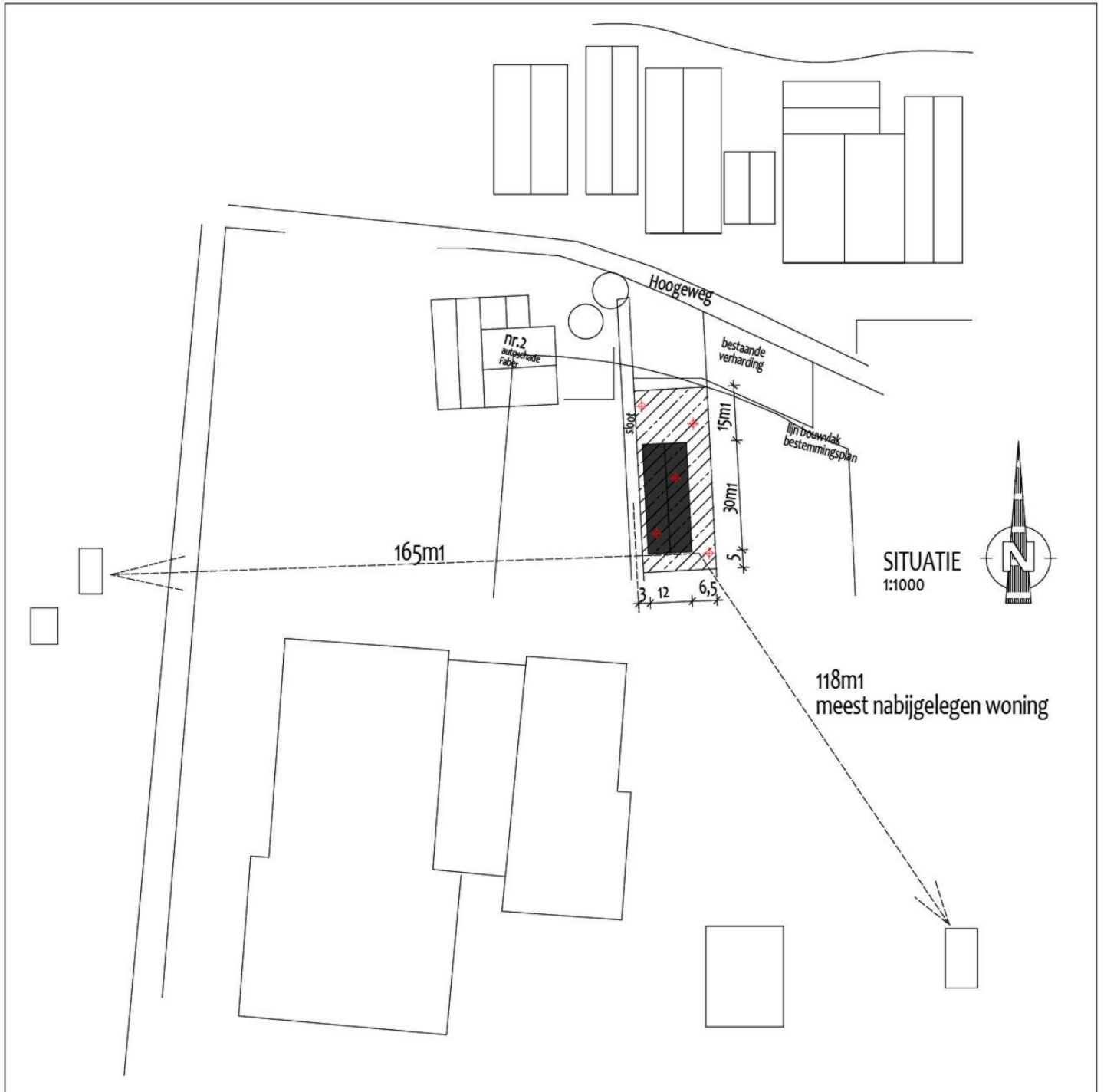
Natuurlijke bodemopbouw

De natuurlijke bodemopbouw bestaat uit kwelderafzettingen. Deze bestaan uit sterk siltig zand of sterk zandige klei (afb. 7). In boring 1 is de gelaagdheid tot op zekere hoogte in detail beschreven. Deze gelaagdheid is ook elders waargenomen, maar het betreft een zuiver natuurlijk fenomeen en is daardoor in archeologisch opzicht minder relevant. Er zijn laklagen of vegetatiehorizonten aangetroffen in de kwelderafzetting. In boring 5 is in het kweldersediment iets mangaan waargenomen. Dit betreft echter een natuurlijk fenomeen.

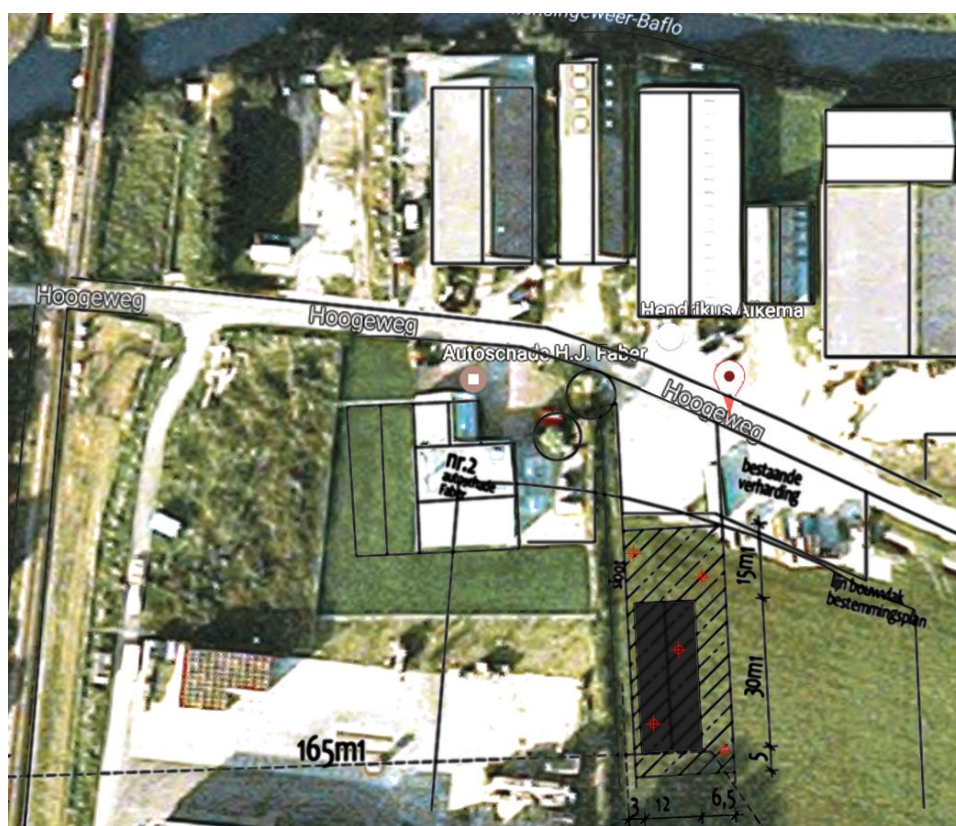
Op de kwelderafzettingen bevindt zich een overgangszone, die voornamelijk wordt gekarakteriseerd door een meer donkere kleur. De textuur bestaat uit sterk zandige klei. Deze laag representeert een opslibbingslaag die op de meer zandige kwelder is afgezet. Feitelijk vormt deze opslibbingslaag de overgangszone naar de bouwvoor of ploegzone. De bouwvoor bestaat uit zwak zandige klei en is matig humusrijk.

Archeologische indicatoren

In géén van de boringen zijn concrete archeologische indicatoren aangetroffen in de vorm van archeologisch vondstmateriaal zoals aardewerkfragmenten, bot, bewerkt vuur- of natuursteen, houtskool en dergelijke. Alleen in de top van de bouwvoor bij boring 1 is iets baksteenpuin waargenomen. Dit betreft een zeer geringe hoeveelheid fijn baksteenpuin, en dit zal in (sub)recente tijd in de bouwvoor zijn terecht gekomen. Ook zijn er geen archeologische indicatoren in de bodem aangetroffen zoals een opvallende aanrijking met fosfaat of humus. Evenmin is er sprake van ophogingspakketten, zoals kan worden verwacht bij een wierde.

Afbeelding 5. Locatie van de boorpunten op de situatieschets. Bron: Duocasa Bouwkunde & Architecten, Drachten.
Kaart: S.J. Tuinstra.

Afbeelding 6. Locatie van de boorpunten op een luchtopname van Google-earth.
Kaart: S.J. Tuinstra.

Afbeelding 7. Detail van kwelderafzettingen in de gutsboor. Foto: A. Ufkes.

4 Conclusies en aanbevelingen

Op basis van het bureauonderzoek is geconcludeerd dat ter plaatse van de toekomstige kapschuur aan de Hoogeweg te Baflo zich archeologische resten kunnen bevinden. Deze conclusie berust enerzijds op de aanwezigheid van archeologische resten in de nabije omgeving, en anderzijds op het feit dat de onderzoekslocatie relatief hoog is gelegen op een oeverwal of kwelder, en daardoor in het verleden potentieel geschikt was voor bewoning. Er zouden archeologische resten kunnen worden verwacht uit de periode IJzertijd, Romeinse Tijd en Middeleeuwen. Gezien deze constatering is geadviseerd om een onderzoek door middel van grondboringen uit te voeren om de intactheid van het bodemarchief vast te stellen.

Het verkennend booronderzoek heeft aangetoond dat de ondergrond van het plangebied bestaat uit een zuiver natuurlijke bodemopbouw, bestaande uit kwelderafzettingen die zijn afgedekt door een relatief dun pakket opgeslibde klei. Deze ondergrond is over het onderzochte plangebied uniform. Er is nergens sprake van archeologische indicatoren in welke vorm dan ook.

Eindconclusie is dan ook dat er ter plaatse van de nieuwbouw waarschijnlijk geen archeologische waarden aanwezig zijn. Daarom wordt geadviseerd om de onderzoekslocatie vrij te geven voor de voorgenomen bouwwerkzaamheden. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Winsum, om op basis van deze rapportage een selectiebesluit te nemen. Mocht de onderzoekslocatie inderdaad worden vrijgegeven, dan blijft de archeologische meldingsplicht conform art. 53 en 54 van de

Monumentenwet sowieso bestaan. Als er tijdens graafwerkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld aan de bevoegde overheid te worden gemeld. De bevoegde overheid neemt vervolgens een besluit hoe om te gaan met de archeologische resten.

Het bevoegd gezag, in de persoon van dhr. H. Emons, namens de Gemeente Winsum, heeft op 15 februari 2017 schriftelijk het conceptrapport goedgekeurd, waarmee deze rapportage als de definitieve versie kan worden beschouwd.

Literatuur

Bosch, J.H.A., 2005. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode. Op basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode, versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).

Jong, M. de, 2010. *Kwekerij Brandenburg en Bedrijventerrein Baflo te Baflo, gemeente Winsum. Een Archeologisch Bureauonderzoek*. Groningen (Libau).

nr	diepte -mv	lithologie	kleur	grens	interpretatie	inclusies	opmerkingen
1	0,15	Kz1	grijsbruin	scherp	bouwvoor		iets puin
	0,37	Kz3	donkergrijs	geleidelijk	overgangszone		compact
	0,45	kz3	geelbruin	geleidelijk	kwelder		
	0,55	Zs3	geelbruin	geleidelijk	kwelder		iets zandiger
	0,65	Kz3	geelbruin	geleidelijk	kwelder		iets meer klei
	1,10	Zs3	geelbruin	geleidelijk	kwelder		einde boring
2	0,27	Kz1	grijsbruin	scherp	bouwvoor		
	0,45	Kz3	grijs	geleidelijk	overgangszone		
	1,10	Zs3	geelbruin	geleidelijk	kwelder		einde boring
3	0,28	Kz1	grijsbruin	scherp	bouwvoor		
	0,45	Kz3	grijs	geleidelijk	overgangszone		
	0,80	Zs3	geelbruin	geleidelijk	kwelder		einde boring
4	0,30	Kz1	grijsbruin	scherp	bouwvoor		
	0,50	Kz3	grijs	geleidelijk	overgangszone		
	0,87	Zs3	geelbruin	geleidelijk	kwelder		einde boring
5	0,25	Kz1	grijsbruin	scherp	bouwvoor		
	0,51	Kz3	grijs	geleidelijk	overgangszone		
	0,80	Zs3	geelbruin	geleidelijk	kwelder		
	1,15	Kz3	bruingrijs	geleidelijk	kwelder	mangaan	einde boring

Afbeelding 8. Boorstaten Hoogeweg Baflo, gemeente Winsum.